

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Мукій Таїсії Володимирівни

**«Розвиток особистісного потенціалу учнів основної школи на уроках
ІНФОРМАТИКИ»,**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.02 – теорія та методика навчання (інформатика)

За останні роки в Україні відбулися суттєві зміни соціального характеру, які загострили недоліки вітчизняної системи освіти та вимагають її удосконалення, зокрема переорієнтації в напрямку демократизації та гуманізації. Процес виховання громадянина, здатного гідно відповісти на сучасні та майбутні виклики, має відбуватися на всіх, без виключення, заняттях. При вивченні інформатики, коли відбувається формування і розвиток найважливіших компетентностей людини 21 століття, в учнів формується система загальнокультурних, світоглядних позицій і ціннісних орієнтирів. Саме гармонійний розвиток молодшої людини, спроможної не тільки творчо підійти до вирішення конкретних особистих професійних та життєвих ситуацій, але й інтегрувати здобуті компетентності для подальшої соціалізації у суспільстві, самовиховання, самоосвіти на сьогодні має стати метою кожного вчителя. Тому дисертаційне дослідження на тему «Розвиток особистісного потенціалу учнів основної школи на уроках інформатики», спрямоване на вирішення зазначених проблем, є вельми актуальним і його доцільність переконливо обґрунтована автором.

Дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, окреслила конкретні завдання. Не викликає заперечень і структура дисертації, викладеної на 220 сторінках *тексту (включаючи список використаної літератури і додатків)*. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел з 245 найменувань (з них 20 іноземними мовами), 10 додатків на 54

сторінках. У вступі досить повно охарактеризований науковий апарат, визначені методи дослідження і вказано, з якою метою вони застосовуються. У 24 публікаціях науково-методичного характеру (6 з яких у наукових фахових виданнях) достатньо повно викладені основні результати дослідження.

Дисертаційна робота Т.В. Мукій має наукову цінність, адже вносить в педагогічну науку нові положення, збагачує її новими відомостями про взаємозв'язки між формуванням предметних інформатичних компетентностей та розвитком інтелектуальної, рефлексивної та гуманістичної складової особистісного потенціалу учнів основної школи під час навчання інформатики. Автором визначене місце ІКТ-орієнтованого освітнього середовища, створеного на основі гуманістичного підходу, у методичній системі навчання інформатики в основній школі. Безперечно важливими є здобутки автора щодо створення комп'ютерно-орієнтованої методичної системи розвитку особистісного потенціалу учнів та формування у них інформатичних компетентностей у процесі навчання інформатики в основній школі на основі гуманістичного підходу.

Важливим є те, що дисертантка на основі синтезу різних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців з'ясувала та уточнила сутність та зміст поняття гуманізації освітнього процесу взагалі, та гуманізації процесу навчання інформатики зокрема. Мукій Т.В. здійснила порівняльну характеристику процесу гуманізації системи освіти, виокремивши когнітивний та гуманістичний напрям. Відповідно до цих напрямів визначила цілі навчання інформатики через ключові ознаки розвитку особистості учня, які повинні забезпечуватися під час навчання інформатики (підрозділ 1.1)

Заслуговує особливої уваги ретельно проведене Мукій Т.В. комплексне психолого-педагогічне дослідження, яке дало змогу визначити низку факторів впливу інформаційного суспільства на процес розвитку особистісного потенціалу учнів основної школи (підрозділ 1.4). Дисертантка детально розглядає і подає у табличному вигляді порівняльну характеристику особливостей розвитку особистісного потенціалу представників різних поколінь в умовах інформатизації (таблиця 1.5), переконливо доводить

необхідність врахування особистісних якостей «Покоління Інтернет» для підвищення ефективності і якості педагогічного впливу. Мукій Т.В. на основі аналізу робіт сучасних дослідників визначила, описала та систематизувала групи фактори інформаційного суспільства, що можуть негативно впливати на розвиток учнів та згрупувала їх у такі групи: психолого-фізіологічні фактори; ціннісно-мотиваційні фактори; когнітивні фактори.

Про обсяг проведеної роботи та рівень наукової акуратності свідчить те, що до дослідження стану розвитку особистісного потенціалу учнів дібрано 14 методик (тестувальників, опитувальників тощо), які угруповано за 5 векторами дослідження.

Виглядає досить логічним висновок про необхідність формування ІКТ-орієнтованого освітнього середовища на засадах гуманістичної педагогіки та рефлексивної психології задля забезпечення гуманізації процесу навчання інформатики (підрозділ 1.5). Дисертантка визначила і детально охарактеризувала 2 умови для забезпечення ефективності ІКТ-орієнтованого освітнього середовища: гуманність та рефлексивність.

Саме з цими двома складовими інтелектуального розвитку людини (гуманістичною та рефлексивною) Мукій Т.В. пов'язує удосконалення всіх компонентів методичної системи навчання інформатики: цілей, змісту, методів, форм, засобів навчання (розділ 2). На основі аналізу педагогічної літератури автор визначає, що гуманістична складова інтелектуального розвитку людини включає в себе розвиток гуманності, духовності, моральності, гуманного ставлення до оточуючого світу, гуманних якостей особистості. Рефлексивна складова інтелекту базується на розвитку рефлексивного мислення, рефлексивних здібностей, рефлексивної поведінки. Науково-педагогічний аналіз праць з проблеми дав можливість авторці визначити сутність поняття «рефлексивність» як інтелектуального механізму реалізації гуманістичних орієнтирів особистості та як механізму активізації процесу набуття ключових та предметних компетентностей.

Роботу прикрашає схематична модель комп'ютерно-орієнтованої методичної системи розвитку особистісного потенціалу учнів основної школи під

час навчання інформатики (рис. 2.9), в якій подано зв'язки між п'ятьма блоками методичної системи навчання інформатики: нормативно-цільовим, змістовим, організаційним, методичним та діагностичним.

Не викликає сумнівів практична цінність *розроблених дисертанткою* методичних настанов щодо удосконалення процесу навчання інформатики учнів основної школи шляхом впровадження ІКТ-орієнтованого освітнього середовища на гуманістичних засадах. Методичні настанови щодо організації уроків та позакласних заходів, проектної діяльності з інформатики, використання ресурсів Інтернету для гармонійного розвитку особистості школяра включають багато конкретних прикладів впровадження ідей гуманної педагогіки у практику шкільної інформатичної освіти. Заслуговує на схвалення, що у розробках навчальних проектів автору вдалося відтворити атмосферу взаємодії вчителя та учнів на нових принципах.

Окрім настанов, Таїсія Володимирівна надає вчителю цілий арсенал засобів, які були апробовані в різних школах. До його складу входять робочі зошити, комплекс спеціальних компетентнісних задач з інформатики, конструктор уроку інформатики з метою розвитку рефлексивної складової особистісного потенціалу учня, електронний рефлексивний журнал класу, освітня карта успіху учня, електронний комплекс діагностики особистісного потенціалу учнів, навчальні веб-блоги, щоденник успіхів учня. Такий інструментарій дає підставу стверджувати, що теоретичні ідеї будуть реалізовуватися в практичній діяльності.

Автором з притаманною ретельністю, науковою виваженістю виявлено та запропоновано напрямки подальших досліджень: розробка та організація спеціальних програмних комплексів, підручників для підтримки розвитку особистісного потенціалу учнів під час роботи із сучасними ІКТ; розробка системи оцінювання гуманістичних якостей особистості школяра; проведення регулярних моніторингів інтелектуального потенціалу вихованців; створення збірника спеціальних компетентнісних задач з інформатики для різних тем навчального курсу.

Взагалі, заслуговує на увагу високий ступінь узагальнення і представлення результатів дослідження, що знайшло відбиття у значній кількості діаграм і таблиць: 18 таблиць, 22 рисунки. Звернемо увагу на широку географія апробації результатів проведеного дослідження.

Слід наголосити, що і висновки до розділів, і загальні висновки відзначаються логікою аргументації, повнотою узагальнень. Їхній зміст переконує у тому, що автор досяг сформульованої мети дослідження і виконав зазначені ним у вступі завдання дослідження.

Зміст автореферату адекватно відтворює основні положення дисертації.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, необхідно зазначити, що наукова праця має певні упущення і недоліки.

1. Автор, аналізуючи проблеми і тенденції сучасного стану освіти в умовах інформатизації, на сторінці 17 дисертаційного дослідження стверджує: «Тенденція до «геймифікації» у навчальному середовищі підвищує пізнавальний інтерес вихованців, оскільки набуває соціального, гуманістичного характеру». На наш погляд, ця теза не обґрунтована у роботі, її достовірність є суперечливою. Потрібно було б вказати умови, за яких геймифікація набуває саме такого характеру.

2. У деяких таблицях порушено орфографічний режим з точки зору правил перенесення слів (с. 149, 150, 164).

3. При поданні результатів вимірювання рівня рефлексивності учнів та рівня навчальних досягнень на констатувальному етапі (таблиці 2.8-2.10) бажано було б вказати дані про реальну кількість учасників експерименту по кожній групі показників, а не лише відсотки. У заголовках стовпців зазначено «кількість/відсотки», а подано лише відсотки.

Вищеназвані зауваження не носять принципового характеру й не знижують загальної позитивної оцінки наукового рівня дисертаційної роботи Т.В. Мукий. Подана до захисту робота є ґрунтовним, оригінальним, самостійно виконаним дослідженням, основні результати якого достатньо повно викладені в опублікованих працях.

На підставі викладеного вважаємо, що дисертаційна робота «Розвиток особистісного потенціалу учнів основної школи на уроках інформатики» відповідає чинним вимогам до кандидатських дисертацій згідно з «Порядком присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а тому її авторка – Мукий Таїсія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (інформатика).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформатики
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

М.В. Золочевська

